

LIETUVOS RESPUBLIKOS
LIGOS IR MOTINYSTĖS SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. IX-110
6 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslas ir uždaviniai.

Šiuo metu galiojančio Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 6 straipsnio 5 dalies nuostatos numato, jog maksimalus kompensuojamasis uždarbis vaiko priežiūros išmokai, įskaitant neperleidžiamas tėvystės atostogas, negali viršyti dviejų šalies vidutinių darbo užmokesčių (VDU). Šis ribojimas ypač paveikia neperleidžiamų dviejų mėnesių trukmės vaiko priežiūros atostogas, kuriomis dažniausiai naudojasi vyrai. Tėvams, kurių atlyginimai yra didesni nei 2 VDU, yra taikomas išmokų „lubų“ apribojimas, o tai gali reikšti didelį pajamų sumažėjimą, dėl kurio jie gali atsisakyti pasinaudoti šiomis atostogomis.

Statistika rodo, jog 2023 m. vyrai ne itin aktyviai naudojo vaiko priežiūros atostogomis – 2023 metais 90 proc. vaiko priežiūros išmokos gavėjų buvo moterys. Neperleidžiamais vaiko priežiūros atostogų mėnesiais pasinaudojo ir vaiko priežiūros išmoką gavo 1 340 vyrų.

Įstatymo projekto tikslas – sudaryti palankesnes finansines sąlygas tėvams, ypač vyrams, aktyviau naudotis neperleidžiamais tėvystės mėnesiais, užtikrinant, kad šiam laikotarpiui nebūtų taikomas dviejų VDU ribojimas.

Įstatymo projektu siūloma netraukti neperleidžiamų dviejų mėnesių tėvystės atostogų į bendrą dviejų VDU ribojimo sistemą, leidžiant apskaičiuoti išmoką pagal faktines draudžiamąsias pajamas. Skatinti didesnę tėčių įsitraukimą į vaikų priežiūrą ir lyčių lygybę šeimose bei darbo rinkoje. Užtikrinti socialinio draudimo sistemos teisingumą, nes išmokos turi atitikti asmens sumokėtas įmokas.

Įstatymo projekto tikslas – skatinti ir motyvuoti didesnę skaičių tėvų pasinaudoti neperleidžiamomis dviejų mėnesių trukmės vaiko priežiūros atostogomis.

Įstatymo projekto uždaviniai – pakeisti Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 6 straipsnio 5 dalies nuostatą, apskaičiuojant kompensuojamą uždarbį neperleidžiamoms dviejų mėnesių trukmės vaiko priežiūros atostogoms.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymo projektą inicijavo Lietuvos Respublikos Seimo narė Paulė Kuzmickienė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

3.1. Pagal galiojančią tvarką, neperleidžiamų dviejų mėnesių tėvystės atostogų išmoka yra ribojama iki dviejų VDU. Tai reiškia, kad aukštesnes pajamas gaunantys tėvai negauna išmokų, proporcingų jų įmokoms, o jų pajamos šiuo laikotarpiu reikšmingai sumažėja.

3.2. Problemos, kylančios dėl esamos situacijos: mažėja tėvų motyvacija naudotis vaiko priežiūros atostogomis. Tėvus, kurių atlyginimai yra didesni nei 2 VDU, dviejų VDU išmokų ribojimas ypač paveikia, todėl dalis gali atsisakyti pasinaudoti neperleidžiamomis dviejų mėnesių trukmės vaiko priežiūros atostogomis. Dėl išmokos ribojimo silpnėja šeimų finansinis stabilumas, jei šeimos pagrindinis maitintojas patiria didelį pajamų kritimą, o tai gali turėti neigiamą poveikį šeimos ekonominiam saugumui. Be to dabartinės įstatymo nuostatos prieštarauja socialinio draudimo logikai, nes asmenys, kurie mokėjo didesnes įmokas, turėtų gauti proporcingai didesnes išmokas, tačiau šiuo metu taip nėra. Taip pat nepakankamas vyrų įsitraukimas į vaikų priežiūrą, nes dėl finansinių priežasčių vyrai dažniau nusprendžia likti darbe, o visa vaiko priežiūros našta tenka motinai, o tai prieštarauja lyčių lygybės tikslams.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reglamentavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Siūloma keisti Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 6 straipsnio 5 dalį, numatant, jog dviejų VDU ribojimas netaikomas neperleidžiamoms dviejų mėnesių trukmės tėvystės atostogoms.

Priėmus siūlomus pakeitimus, didėtų tėvų įsitraukimas į vaikų auginimą. Finansinis stabilumas gali paskatinti daugiau tėčių pasinaudoti šia galimybe. Didėtų šeimų ekonominis saugumas. Pajamų netekimas dviejų mėnesių laikotarpiu būtų minimizuotas, todėl šeimos patirs mažiau finansinių sunkumų. Teisingesnė socialinio draudimo sistema, nes asmenys gautų išmokas, proporcingas jų sumokėtoms įmokoms, išlaikant socialinio draudimo principus. Taip pat įstatymo pakeitimai teigiamai paveiktų lyčių lygybę darbo rinkoje, nes skatinant tėvus imti vaiko priežiūros atostogas, ilgainiui gali sumažėti moterų diskriminacija darbo rinkoje.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų Įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Numatomo teisinio reguliavimo neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas Įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtos Įstatymo projekto nuostatos neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip Įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Ilgalaikėje perspektyvoje šis pakeitimas gali sumažinti lyčių nelygybę darbo rinkoje, nes tiek moterys, tiek vyrai dažniau naudosis vaiko priežiūros atostogomis, mažinant su tuo susijusius darbdavių stereotipus.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

Įstatymo projektas atitinka Lietuvos socialinės apsaugos politikos tikslus ir Europos Sąjungos rekomendacijas dėl lyčių lygybės darbo rinkoje bei tėvystės atostogų skatinimo.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Siekiant inkorporuoti Įstatymo projekto nuostatas į teisinę sistemą, priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios įstatymų nereikia.

10. Ar Įstatymo projektas parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymo projekte naujų sąvokų nepateikiama, galiojančios sąvokos nekeičiamos.

11. Ar Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

Įstatymo projektas neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai bei Europos Sąjungos dokumentams.

12. Jeigu Įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti.

Priimtam Įstatymo projektui įgyvendinti teisės aktų keisti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks Įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Priimtam Įstatymo projektui įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės, nes „Sodros“ duomenimis 2025 m. planuojamos Motinystės socialinio draudimo pajamos sudarys 664,8 mln. Eur. o sąnaudos (išmokos + administravimas) sudarys 514,1 mln. Eur.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Įstatymo projekto reikšminiai žodžiai: „tėvystės išmoka“, „neperleidžiami mėnesiai“, „socialinis draudimas“, „lyčių lygybė“, „vaiko priežiūros atostogos“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.
